

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Д. В. Сай

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

**Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Методичні рекомендації

Випуск 331

Миколаїв – 2021

УДК 316.614(076)
С 12

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 2 від 26 лютого 2021 року).

Рецензент:

Миропольцева Н. І., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Медичного інституту ЧНУ ім. Петра Могили.

С 12

Сай Д. В. Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»: метод. реком / Д. В. Сай. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 40 с. – (Методична серія ; вип. 331).

Методичні рекомендації містять програму дисципліни, плани лекцій та семінарських занять, завдання для самостійної роботи студентів, список рекомендованої літератури. Призначено для студентів освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю «Соціальна робота».

УДК 316.614(076)

ISSN 1811-492X

© Сай Д. В., 2021
© ЧНУ ім. Петра Могили, 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Опис навчальної дисципліни	5
Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни	6
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни	8
Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни	10
Розділ 5. Підсумковий контроль	29
Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання	33
Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації.....	37

ВСТУП

Сучасна система гуманітарної освіти передбачає набуття студентами цілісних знань про соціокультурний розвиток людства. У процесі свого становлення особистість успішно проходить різні стадії соціалізації, що допомагає їй стати частиною суспільства. Проте іноді через певні внутрішні і зовнішні фактори особи не можуть повністю пройти процес соціалізації та можуть потребувати ресоціалізації. Розуміння стадій, процесів та функцій соціалізації дозволяє створити цілісну картину взаємодії особистості з навколишньою дійсністю та запобігти появі проблем у цьому складному процесі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» є теоретичний аналіз теорії та підходів до шляхів взаємодії особи з навколишньою дійсністю й інтеграцією особи у суспільство.

Курс «Соціалізація особистості» покликаний поглибити та систематизувати знання студентів з питань взаємодії людини із соціумом. Дисципліна спирається на знання, отримані студентами у процесі загальної підготовки у закладах середньої освіти з таких предметів, як «Історія України», «Всесвітня історія», «Економіка», «Правознавство», «Людина і світ», «Валеологія», «Суспільствознавство» тощо.

У виданні висвітлюються особливості організації навчального процесу під час вивчення дисципліни «Соціалізація особистості». Представлено тематику лекційних і семінарських занять, подано характеристику запропонованих тем із роз'ясненнями до практичних вправ. Методичні рекомендації розроблено з метою полегшення роботи викладачів та студентів у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. Видання буде корисним також для закладів післядипломної освіти.

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Психологія комунікації	
Галузь знань	23 – «Соціальна робота»	
Спеціальність	231 – Соціальна робота	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма		
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1–2	
Навчальний рік	2020–2021, 2021–2022	
Номер(и) семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	2–3	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	7 кредитів / 210 годин	
Структура курсу: <ul style="list-style-type: none"> • семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) • годин самостійної роботи студентів 	Денна форма	Заочна форма
	33 год. лекцій 66 год. семінарські заняття	12 год. лекцій 12 год. семінарські заняття
	110 год. самостійна робота студентів	186 год. самостійна робота студентів
Відсоток аудиторного навантаження	47%	11%
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Програма дисципліни «Соціалізація особистості» відповідає вимогам освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики щодо системи знань, вмінь та рівня їхньої сформованості, що має забезпечити набуття студентом кваліфікаційних характеристик та особистісно-професійних якостей.

Контроль за роботою студентів здійснюється шляхом складання іспиту. Оцінювання самостійної роботи студентів проводиться відповідно до шкали оцінювання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» є формування у студентів цілісного уявлення про соціалізацію особистості, етапи, фактори, вікові особливості, агенти соціалізації, теоретичні підходи та концепції.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Психологія комунікації» є:

- сформувати у студентів уявлення про сутність і роль соціалізації;
- розкрити структуру, сутність, форми та методи соціалізації;
- охарактеризувати концепції процесу соціалізації та основі її стадії;
- розкрити сутність особливостей процесу соціалізації залежно від віку та соціального оточення осіб.

Розроблена програма відповідає освітній програмі «Соціальна робота» та орієнтована на **формування компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК 6	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
	ЗК 12	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК 15	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК 2	Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.
	ФК 4	Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
	ФК 9	Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

2. 2. Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні **знати:**

- предмет, об'єкт та умови соціалізації;
- основні поняття і підходи, пов'язані із процесом соціалізації;
- складові та засоби процесу соціалізації;
- механізми і фактори процесу соціалізації особистості;
- основні методи соціалізації;
- специфіку впливу різних факторів соціалізації на становлення особистості.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні **вміти:**

- використовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності;
- розпізнавати та аналізувати проблеми, спричинені ускладненнями процесу соціалізації;
- створювати умови для успішної соціалізації особистості;
- знаходити шляхи подолання негативного впливу соціального середовища на особистість у процесі соціалізації.

Відповідно до освітньої програми «Соціальної роботи» очікувані **результати навчання** включають вміння:

ПРН 1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
ПРН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
ПРН 10	Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
ПРН 19	Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання

Теми		Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
Змістовий модуль 1				
1	Соціалізація	2	4	8
2	Теоретичні підходи до процесу соціалізації	2	4	8
3	Соціально-психологічні теорії особистості	4	4	8
4	Суспільство та соціальна структура	2	4	6
5	Соціальні групи	2	4	6
6	Культура як засіб соціалізації	2	6	6
7	Гендерна соціалізація особистості	2	4	7
8	Смерть у контексті соціалізації особистості	2	4	6
Разом за змістовим модулем 1		18	36	55
Змістовий модуль 2				
1	Агенти соціалізації: сім'я	2	4	6
2	Агенти соціалізації: однолітки	2	2	6
3	Агенти соціалізації: заклади освіти	2	2	6
4	Агенти соціалізації: релігійній організації	2	4	6
5	Агенти соціалізації: мас-медіа	2	8	8
6	Процес соціалізації та професійні цінності	2	4	8
7	Девіантна поведінка у процесі соціалізації	2	4	8
8	Ресоціалізація	1	2	7
Разом за змістовим модулем 2		15	30	55
Всього за курсом		33	66	110

3.2. Заочна форма навчання

Теми		Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
Змістовий модуль 1				
1	Соціалізація	2		13

**Соціалізація особистості. Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

2	Теоретичні підходи до процесу соціалізації		2	10
3	Соціально-психологічні теорії особистості	2		10
4	Суспільство та соціальна структура		2	10
5	Соціальні групи			15
6	Культура як засіб соціалізації			15
7	Гендерна соціалізація особистості	2		10
8	Смерть у контексті соціалізації особистості		2	10
Разом за змістовим модулем 1		6	6	93
Змістовий модуль 2				
1	Агенти соціалізації: сім'я	2		13
2	Агенти соціалізації: однолітки			10
3	Агенти соціалізації: заклади освіти		2	10
4	Агенти соціалізації: релігійній організації			10
5	Агенти соціалізації: мас-медіа	2		15
6	Процес соціалізації та професійні цінності		2	15
7	Девіантна поведінка у процесі соціалізації		2	10
8	Ресоціалізація	2		10
Разом за змістовим модулем 2		6	6	93
Всього за курсом		12	12	186

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

4.1.1. План лекцій для денної форми навчання

№	Теми
1	Соціалізація: зміст та основні складові 1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття. 2. Мета і завдання соціалізації. 3. Форми та методи соціалізації. 4. Соціалізація індивідів та її основні етапи.
2	Теоретичні підходи до процесу соціалізації 1. Основні чинники та канали соціалізації особистості. 2. Соціальна поведінка та фактори, що її формують. 3. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття. 4. Конфлікти між набором та роллю.
3	Соціально-психологічні теорії особистості (I) 1. Поняття особистості. Основні ознаки особистості. 2. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». 3. Особистість як суб'єкт суспільних відносин. 4. Соціальна структура та типологія особистості.
4	Соціально-психологічні теорії особистості (II) 1. Концепція розвитку особистості Ж. Піаже. 2. Концепція розвитку особистості у психоаналізі. 3. Психоаналітична концепція розвитку особистості Е. Еріксона. 4. Основні закони розвитку дитини за Л. Виготським. 5. Вікова періодизація Д. Ельконіна та Д. Фельтштейна.
5	Суспільство та соціальна структура 1. Поняття соціальної структури суспільства. 2. Основні елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації, особистість. 3. Механізми взаємодії між структурними елементами суспільства. 4. Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку. 5. Основні напрямки структурних змін в сучасному українському суспільстві.
6	Соціальні групи у суспільстві 1. Соціальні спільноти, їх види і структура. 2. Соціальні групи. Основні характеристики соціальної групи. 3. Специфіка групової свідомості, поведінки і групової діяльності. 4. Особливості малої та великої соціальної групи. Референтна соціальна група.

**Соціалізація особистості. Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Продовження табл.

7	<p>Культура як засіб соціалізації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура: поняття та зміст, функції культури. 2. Форми культури та структурні елементи. 3. Типи культури, культурні форми та їх взаємодія. 4. Субкультура. Поняття субкультури. Функції субкультури.
8	<p>Гендерна соціалізація особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст понять «стать», «гендер» та «гендерна соціалізація». 2. Статева диференціація як механізм соціалізації. 3. Статеворольова та гендерна соціалізація особистості. 4. Гендер і сексуальність.
9	<p>Смерть у контексті соціалізації особистості (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Смерть як фізіологічне явище та медичне категорія. 2. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам, індуїзм, буддизм). 3. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті. 4. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті.
1	<p>Агенти соціалізації: сім'я</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сім'я як соціальний інститут, функції сім'ї. Функція дозволя. 2. Зв'язок сім'ї з іншими соціальними інститутами, сферами суспільства. 3. Сім'я і шлюб. Типологія сімейних структур. 4. Прив'язаність за Д. Боулбі. Типи прив'язаності. Роль прив'язаності у процесі психо-фізіологічного розвитку дитини. 5. Соціальна ізоляція. Вплив соціальної ізоляції на особистість. Дослідження Гаррі Харлоу.
2	<p>Агенти соціалізації: однолітки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групи однолітків як агенти соціалізації. 2. Класифікація груп однолітків. 3. Міжособистісні відносини у групах однолітків. 4. Соціалізуючі функції групи однолітків.
3	<p>Агенти соціалізації: заклади освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заклади освіти як агенти соціалізації. 2. Функції закладів освіти у процесі соціалізації. 3. Шкільні правила та етичні кодекси. 4. Особливості соціалізації у сучасній українській середній та вищій освіті.
4	<p>Агенти соціалізації: релігійні організації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологічне поняття релігії. 2. Функції релігії як соціального інституту суспільства. 3. Релігійні організації та соціальна релігійна ситуація в сучасній Україні. 4. Тренди релігійних процесів в українському суспільстві.

5	<p>Агенти соціалізації: мас-медіа</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про спілкування. Зміст спілкування між людьми. 2. Засоби масової комунікації, їх значення. Види засобів масової комунікації та соціальних медіа. 3. Функції мас-медіа та соціальних медіа у суспільстві. 4. Медіасоціалізація: поняття, основні характеристики.
6	<p>Процес соціалізації та професійні цінності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цінності та ціннісні орієнтації: поняття, складники, шляхи формування. 2. Особливості ціннісного регулювання поведінки та діяльності. 3. Професійно значимі цінності для соціальних працівників та державних службовців. 4. Роль етичних кодексів у професійній соціалізації державних службовців та соціальних працівників.
7	<p>Девіантна поведінка та соціалізація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Види норм. 2. Соціальний контроль: поняття, структура, механізм. Види соціального контролю. Соціальні санкції. 3. Девіантна поведінка. Основні наукові підходи до пояснення причин девіантної поведінки (біологічний, психологічний і соціологічний). 4. Типологія девіантної поведінки.
8	<p>Ресоціалізація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ресоціалізації та її функції. 2. Тотальні інституції. Поняття тотальних інституцій Е. Гофмана. 3. Основні етапи та особливості ресоціалізації. 4. Особливості процесів ресоціалізації в Україні.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

4.2.1. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять для денної форми навчання

№	Теми
1	<p>Соціалізація: зміст та основні складові</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття. 2. Мета і завдання соціалізації. 3. Форми та методи соціалізації. 4. Місце курсу в системі педагогічної освіти та його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2	<p>Теоретичні підходи до процесу соціалізації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціалізація індивідів та її основні етапи. 2. Співвідношення соціалізації та індивідуалізації особистості. 3. Структура процесу соціалізації. 4. Основні чинники та канали соціалізації особистості.

**Соціалізація особистості. Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Продовження табл.

3	<p>Теоретичні підходи до процесу соціалізації (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціалізаційний процес: етапи (початковий, вторинний), компоненти (освіта та виховання). 2. Соціальна поведінка та фактори, що її формують. 3. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття. 4. Конфлікти між набором та роллю. <p>Соціально-психологічні теорії особистості (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття особистості. Основні ознаки особистості. 2. Співвідношення понять людина, індивід, особистість, індивідуальність. 3. Особистість як суб'єкт суспільних відносин. 4. Соціальна структура та типологія особистості.
5	<p>Соціально-психологічні теорії особистості (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепція розвитку особистості Ж. Піаже. 2. Концепція розвитку особистості у психоаналізі. 3. Психоаналітична концепція розвитку особистості Е. Еріксона. 4. Основні закони розвитку дитини за Л. Виготським. 5. Вікова періодизація Д. Ельконіна та Д. Фельдштейна. <p>Суспільство та соціальна структура (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рольові функції особистості у процесі входження в суспільство. 2. Основні компоненти соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, стосунки та зміни, соціальні спільноти та соціальні інститути, соціальне спілкування та контроль. 3. Основні особливості суспільства, проблема типології суспільств.
7	<p>Суспільство та соціальна структура (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття соціальної структури суспільства. 2. Основні елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації, особистість. 3. Механізми взаємодії між структурними елементами суспільства. <p>Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку.</p>
8	<p>Суспільство та соціальна структура (III)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність. 2. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності. 3. Соціальна нерівність. Основні теорії нерівності: теорія класів та стратифікації. 4. Типи соціальної нерівності. Причини появи соціальної нерівності у суспільстві.
9	<p>Соціальні групи у суспільстві (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні спільноти, їх види і структура. 2. Соціальні групи. Основні характеристики соціальної групи. 3. Специфіка групової свідомості, поведінки і групової діяльності.
10	<p>Соціальні групи у суспільстві (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості малої та великої соціальної групи. Референтна соціальна група. 2. Мала група як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на групову динаміку. Типи груп. 3. Стадійність розвитку малої групи: стадія формування; стадія психологічної напруги; стадія нормалізації взаємин; стадія діяльності.

11	<p>Соціальні групи у суспільстві (III)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологічні та психологічні критерії розвитку малої групи. 2. Конформізм, групове мислення та фасилітація у групах. 3. Лідерство у малих групах. Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові та ситуаційні теорії лідерства.
12	<p>Культура як засіб соціалізації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура. Поняття культури. 2. Форми культури та структурні елементи. 3. Соціальна функція культури. 4. Типи культури, культурні форми та їх взаємодія.
13	<p>Культура як засіб соціалізації (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Субкультура. Поняття субкультури. 2. Шляхи появи субкультури. Функції субкультури. Види субкультур. 3. Молодіжні субкультури. Маргінальність. Контркультура. 4. Молодіжна субкультура в Україні.
14	<p>Культура як засіб соціалізації (III)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль високої культури та попкультури (масової культури) в суспільстві. 2. Роль інновацій, винаходів та відкриттів у культурі. 3. Роль культурного відставання та глобалізації у культурних змінах.
15	<p>Гендерна соціалізація особистості (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст понять «стать», «гендер» та «гендерна соціалізація». 2. Статева диференціація як механізм соціалізації. 3. Статеворольова та гендерна соціалізація особистості.
16	<p>Гендерна соціалізація особистості (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гендер і сексуальність. 2. Гендерне насильство. 3. Гендерна соціалізація особистості в українському суспільстві.
17	<p>Смерть у контексті соціалізації особистості (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Смерть як фізіологічне явище та медичне категорія. 2. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам). 3. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (індуїзм, буддизм).
18	<p>Смерть у контексті соціалізації особистості (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті. 2. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті. 3. Сприйняття смерті у сучасному українському суспільстві.
19	<p>Агенти соціалізації: сім'я (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сім'я як соціальний інститут, функції сім'ї. Функція дозвілля. 2. Зв'язок сім'ї з іншими соціальними інститутами, сферами суспільства. 3. Сім'я і шлюб. Типологія сімейних структур. 4. Сім'я як мала соціальна група.

**Соціалізація особистості. Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Продовження табл.

20	<p>Агенти соціалізації: сім'я (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прив'язаність за Д. Боулбі. Типи прив'язаності. Роль прив'язаності у процесі психо-фізіологічного розвитку дитини. 2. Соціальні ізоляція. Вплив соціальної ізоляції на особистість. Дослідження Гаррі Харлоу. 3. Виховання дітей. Основні методи виховання у сім'ї. 4. Гендерна соціалізація дитини у сім'ї. Основні принципи. 5. Роль батька та матері у процесі виховання та соціалізації дитини.
21	<p>Агенти соціалізації: однолітки (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групи однолітків як агенти соціалізації. 2. Класифікація груп однолітків. 3. Міжособистісні відносини у групах однолітків. 4. Соціалізуючі функції групи однолітків. 5. Група однолітків і відносно соціально контрольована соціалізація.
22	<p>Агенти соціалізації: заклади освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заклади освіти як агенти соціалізації. 2. Функції закладів освіти у процесі соціалізації. 3. Шкільні правила та етичні кодекси. 4. Особливості сучасної української середньої та вищої освіти.
23	<p>Агенти соціалізації: релігійні організації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологічне поняття релігії. 2. Місце та роль релігії у суспільстві. 3. Функції релігії як соціального інституту суспільства.
24	<p>Агенти соціалізації: релігійні організації (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Релігійні організації та соціальна релігійна ситуація в сучасній Україні. 2. Тренди релігійних процесів в українському суспільстві. 3. Вплив релігії на життя людей (сім'ю, економіку, політику, освіту тощо).
25	<p>Агенти соціалізації: мас-медіа (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про спілкування. Зміст спілкування між людьми. 2. Засоби спілкування. Міжособистісна комунікація. 3. Засоби масової комунікації, їх значення. Види засобів масової комунікації.
26	<p>Агенти соціалізації: мас-медіа (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функції медіа у суспільстві. 2. Медіасоціалізація: поняття, основні характеристики. 3. Позитивні та негативні сторони медіасоціалізації.
27	<p>Агенти соціалізації: мас-медіа (III)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функції Інстаграм та Фейсбук у суспільстві. 2. Вплив соціальних медіа на формування особистості: психологічні та соціальні аспекти. 3. Медіа та сприйняття дійсності (фактуальність, соціальний реалізм). 4. Маніпулювання засобами масової комунікації.

28	<p>Агенти соціалізації: мас-медіа (IV)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття позитивних (просоціальних) медіа. 2. Основні характеристики позитивних медіа. 3. Розважально-освітня теорія Моєра-Гуза.
29	<p>Процес соціалізації та професійні цінності (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ціннісні орієнтації і установки особистості. 2. Особливості ціннісного регулювання поведінки та діяльності особистості. 3. Професійно значимі цінності для соціальних працівників та державних службовців.
30	<p>Процес соціалізації та професійні цінності (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи регулювання етичної поведінки та діяльності соціальних працівників та державних службовців. 2. Роль етичних кодексів у професійній соціалізації державних службовців та соціальних працівників. 3. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України (структура, основні положення та принципи) / Етичний кодекс державних службовців в Україні (структура, основні положення та принципи).
31	<p>Девіантна поведінка під час процесу соціалізації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Види норм. 2. Соціальний контроль: поняття, структура, механізм. 3. Види соціального контролю. Соціальні санкції.
32	<p>Девіантна поведінка під час процесу соціалізації (II)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіантна поведінка. Ознаки та причини девіації та девіантної поведінки. 2. Основні наукові підходи до пояснення причин девіантної поведінки (біологічний, психологічний і соціологічний). 3. Типологія девіантної поведінки. 4. Способи корекції та профілактики девіантної поведінки.
33	<p>Ресоціалізація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ресоціалізації та її функції. 2. Тотальні інституції. 3. Поняття тотальних інституцій Е. Гофмана. 4. Шляхи ресоціалізації особистості. 5. Особливості процесів ресоціалізації в Україні.

4.2.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять для заочної форми навчання

№	Теми
1	<p>Теоретичні підходи до процесу соціалізації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціалізація індивідів та її основні етапи. 2. Співвідношення соціалізації та індивідуалізації особистості. 3. Структура процесу соціалізації.

**Соціалізація особистості. Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

	4. Основні чинники та канали соціалізації особистості.
--	--

Продовження табл.

	<p>Суспільство та соціальна структура (III)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність. 2. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності. 3. Соціальна нерівність. Основні теорії нерівності: теорія класів та стратифікації. 4. Типи соціальної нерівності. Причини появи соціальної нерівності у суспільстві.
2	
	<p>Смерть у контексті соціалізації особистості (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Смерть як фізіологічне явище та медичне категорія. 2. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам). 3. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (індуїзм, буддизм). <p>Агенти соціалізації: заклади освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заклади освіти як агенти соціалізації. 2. Функції закладів освіти у процесі соціалізації. 3. Шкільні правила та етичні кодекси. 4. Особливості сучасної української середньої та вищої освіти. <p>Процес соціалізації та професійні цінності (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ціннісні орієнтації і установки особистості. 2. Особливості ціннісного регулювання поведінки та діяльності особистості. 3. Професійно значимі цінності для соціальних працівників та державних службовців. <p>Девіантна поведінка під час процесу соціалізації (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Види норм. 2. Соціальний контроль: поняття, структура, механізм. 3. Види соціального контролю. Соціальні санкції.
3	
4	
5	
6	

4.3. Завдання для самостійної роботи

Під час вивчення дисципліни студенти отримають бали за такі види робіт:

1. Підготовка до семінарських занять. Всього для студентів *денної форми* навчальним планом у II семестрі передбачено 18 семінарських занять. Відповідь на 8 заняттях оцінюється максимум в 5 балів (за винятком першого заняття, яке буде вступним, та останнього заняття, під час якого будуть підбиватись підсумки роботи за семестр), у результаті протягом семестру студент має змогу отримати **40 балів**.

2. Підготовка до доповіді з презентацією. Студенти у парах готують презентацію на одну з тем, поданих нижче згідно з графіком презентацій. Тривалість презентації – до 15 хв., де 10 хв. відводиться на презентацію та 5 хв. – на можливі запитання після неї. Презентація повинна містити завдання для перевірки знань слухачів.

Критерії оцінювання доповіді:

- 1) актуальна тема виступу – 2 б.;
- 2) цікавий виклад теми для аудиторії – 4 б.;
- 3) проведення інтерактивного завдання – 6 б.;
- 4) логічність і послідовність викладення матеріалу – 4 б.;
- 5) наявність презентаційних навичок – 4 б.

Всього: 20 балів.

Теми для робіт

1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття.
2. Мета і завдання соціалізації.
3. Форми та методи соціалізації.
4. Соціалізація індивідів та її основні етапи.
5. Структура процесу соціалізації.
6. Основні чинники та канали соціалізації особистості.
7. Соціалізаційний процес: етапи (початковий, вторинний), компоненти (освіта та виховання).
8. Соціальна поведінка та фактори, що її формують.
9. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття.
10. Конфлікти між набором та роллю.
11. Поняття особистості. Основні ознаки особистості.
12. Співвідношення понять людина, індивід, особистість, індивідуальність.
13. Особистість як суб'єкт суспільних відносин.
14. Соціальна структура та типологія особистості.
15. Концепція розвитку особистості Ж. Піаже.
16. Концепція розвитку особистості у психоаналізі.
17. Психоаналітична концепція розвитку особистості Е. Еріксона.
18. Основні закони розвитку дитини за Л. Виготським.
19. Вікова періодизація Д. Ельконіна та Д. Фельтштейна.
20. Рольові функції особистості у процесі входження в суспільство.
21. Основні компоненти соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, стосунки та зміни, соціальні спільноти та соціальні інститути, соціальне спілкування та контроль.
22. Основні особливості суспільства, проблема типології суспільств.
23. Поняття соціальної структури суспільства.
24. Основні елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації, особистість.
25. Механізми взаємодії між структурними елементами суспільства. Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

26. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.
27. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності.
28. Основні напрямки структурних змін в сучасному українському суспільстві.
29. Соціальні спільноти, їх види і структура.
30. Соціальні групи. Основні характеристики соціальної групи.
31. Специфіка групової свідомості, поведінки і групової діяльності.
32. Особливості малої та великої соціальної групи. Референтна соціальна група.
33. Мала група як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на групову динаміку. Типи груп.
34. Стадійність розвитку малої групи: стадія формування; стадія психологічної напруги; стадія нормалізації взаємин; стадія діяльності.
35. Соціологічні та психологічні критерії розвитку малої групи.
36. Конформізм, групове мислення та фасилітація у групах.
37. Лідерство у малих групах. Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові та ситуаційні теорії лідерства.
38. Культура. Поняття культури.
39. Форми культури та структурні елементи.
40. Соціальна функція культури
41. Типи культури, культурні форми та їх взаємодія.
42. Субкультура. Поняття субкультури.
43. Шляхи появи субкультури. Функції субкультури. Види субкультур.
44. Молодіжні субкультури. Маргінальність. Контркультура.
45. Молодіжна субкультура в Україні.
46. Роль високої культури та поп-культури (масової культури) в суспільстві.
47. Роль інновацій, винаходів та відкриттів у культурі.
48. Роль культурного відставання та глобалізації у культурних змінах.
49. Зміст понять «стать», «гендер» та «гендерна соціалізація».
50. Статева диференціація як механізм соціалізації.
51. Статеворольова та гендерна соціалізація особистості.
52. Гендер і сексуальність.
53. Гендерне насильство.
54. Гендерна соціалізація особистості в українському суспільстві.
55. Смерть як фізіологічне явище та медичне категорія.
56. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам).
57. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (індуїзм, буддизм).

58. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті.
59. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті.
60. Сприйняття смерті у сучасному українському суспільстві.

2. Підготовка письмової роботи за фільмом «Все освітлено»

Завдання за фільмом «Все освітлено» (анг. *Everything Is Illuminated*, дослівно – **«Все освітлено»**). Фільм – 2005 року. Потрібно переглянути фільм та надати розгорнуті письмові відповіді на запитання, подані нижче:

1. Наведіть приклади з фільму таких понять, як «культурний шок», «етноцентризм», «культурний релятивізм».
2. Наведіть приклади з фільму таких понять, як «конформізм», «групове мислення» та «фасилітація».
3. Які субкультури зображені у фільмі? Опишіть їх риси та функції.
4. Як «культурне відставання» та глобалізація зображені у фільмі.
5. Яку роль у фільмі грає мова Алекса? Чому він так говорить? Проаналізуйте її значення у культурному аспекті.
6. Що шукає Джонатан в Україні та що він колекціонує? Чому?
7. Які культурні відмінності поєднують пари персонажів разом або тримають їх окремо?
8. Як ви розумієте назву фільму «Все освітлено»? Що «освітлено»?
9. Як зображена Україна у фільмі? Це образ негативний / позитивний / нейтральний?
10. Які стереотипні образи України є у фільмі? Як зображені українці у фільмі?
11. Які внутрішні українські соціальні проблеми зображує автор у фільмі?
12. Як Джонатан пояснює значення фрази «На всякий випадок» в кінці фільму і що пояснює жінка? Як ви розумієте цю фразу?
13. У чому проявляться відчуття «провини» у фільмі?
14. Чи вважаєте ви закінчення фільму сподіваним чи трагічним? Чому?
15. Як, на вашу думку, змінилася культура України з того часу, який зображено у фільмі? Обґрунтуйте свою відповідь.

Вимоги до роботи:

1. Шрифт: 12, інтервал – 1,5.
2. Береги: 2 мм з кожної сторони.
3. Титульну сторінку робити не потрібно.
4. Мова: українська.
5. Список літератури та посилання у тексті повинні бути, якщо користуєтесь додатковою літературою.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

Критерії оцінювання роботи

1. Студент надає повну відповідь на запитання – 1 б.
2. Студент надає часткову відповідь на запитання – 0,5 б.
3. Студент не надає відповіді на запитання – 0 б.

Всього: 15 балів.

Розробка тестових завдань (10 б.)

Кожен студент розробляє тестове завдання (20 запитань) за однією з поданих нижче тем. Критеріями оцінювання виступають: розроблене тестове питання – 0,5 бали (0,5 x 20 = 10б.).

Теми для розробки тестових завдань:

1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття.
2. Теоретичні підходи до процесу соціалізації.
3. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття.
4. Соціально-психологічні теорії особистості.
5. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність.
6. Суспільство та соціальна структура.
7. Соціальні групи.
8. Мала група як соціально-психологічний феномен.
9. Конформізм, групове мислення та фасилітація у групах.
10. Культура як засіб соціалізації.
11. Молодіжні субкультури. Маргінальність. Контркультура.
12. Гендерна соціалізація особистості.
13. Гендер і сексуальність.
14. Смерть у контексті соціалізації особистості.
15. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті.

Додаткові завдання

Завдання за фільмом може бути виконано для резюмування або повторення інформації за першим змістовим модулем.

Фільм: «Тепер я йду у дику далечінь» («У диких умовах» / Into the wild, 2007).

Студентам пропонується переглянути фільм та відповісти на запитання за фільмом.

Запитання:

1. Яке вигадане ім'я та прізвище Крістофера МакКендлесса? Чому він обрав саме їх?
2. Що спонукало Крістофера вести саме такий спосіб життя? Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Чи можна вважати Крістофера бездомним/безпритульним? Обґрунтуйте свою відповідь та наведіть приклади з фільму.

4. Чи вважаєте ви, що Крістофер був соціалізованим? Обґрунтуйте свою думку.

5. На якій зі стадій розвитку особистості Е. Еріксона знаходився Крістофер?

6. Як культура вплинула на соціалізацію Крістофера? Проаналізуйте його поведінку під час зустрічей із людьми під час подорожей.

7. Як можна охарактеризувати психологічний стан Крістофера під час поїздки на Аляску?

8. Чи має Крістофера риси суїцидальної поведінки? Які саме? Обґрунтуйте свою відповідь.

9. Чи вважаєте, що Крістофера вчинив «самогубство», коли поїхав на Аляску?

10. Опишіть сприйняття власної смерті Крістофером у фільмі.

Критерії оцінювання: 1 бал за повну відповідь на запитання. Всього: 10 балів.

III СЕМЕСТР

1. Підготовка до семінарських занять. Всього для студентів *денної форми*, навчальним планом передбачено 15 практичних занять. Передбачаються відповіді студента на 6 занять, оцінюються максимум у 5 балів. У результаті протягом семестру студент має змогу отримати **30 балів.**

2. Підготовка відеороботи.

Завдання для підготовки відеороботи у парах за однією з тем, поданих нижче.

1. Сформувати робочу групу.
2. Потрібно обрати одне з запитань семінарського заняття (з наведених нижче) і у відео розкрити це питання. Відео може бути розроблено у форматі соціальної реклами.
3. Відео може бути з акторами, без акторів або у форматі анімації (мультфільм).
4. Відео не може бути колажем фотографій або з інтернету.
5. Питання у групі не повинні повторюватись (тобто одна група – одне питання – одне відео).
6. Тривалість відео від 1 до 1.30 хв.
7. Знімати можна на телефон чи фотоапарат або інший зручний для вас спосіб.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

Критерії оцінювання відеороботи:

1. Відео відповідає вимогам до відеороботи – 5 б.
2. Розкрита обрана тема – 5 б.
3. У роботі цікаво викладено матеріал – 5 б.
4. У роботі аргументовано викладено матеріал – 5 б.

Всього: 20 б.

Теми для відеоробіт

1. Сім'я як соціальний інститут, функції сім'ї. Функція дозвілля.
2. Сім'я і шлюб. Типологія сімейних структур.
3. Прив'язаність за Д. Боулбі. Типи прив'язаності. Роль прив'язаності у процесі психо-фізіологічного розвитку дитини.
4. Соціальні ізоляція. Вплив соціальної ізоляції на особистість. Дослідження Гаррі Харлоу.
5. Гендерна соціалізація дитини у сім'ї. Основні принципи.
6. Роль батька та матері у процесі виховання та соціалізації дитини.
7. Групи однолітків як агенти соціалізації.
8. Класифікація груп однолітків.
9. Міжособистісні відносини у групах однолітків.
10. Соціалізуючі функції групи однолітків.
11. Заклади освіти як агенти соціалізації. Функції закладів освіти у процесі соціалізації.
12. Особливості сучасної української середньої та вищої освіти.
13. Місце та роль релігії у суспільстві. Функції релігії як соціального інституту суспільства.
14. Релігійні організації та соціальна релігійна ситуація в сучасній Україні.
15. Вплив релігії на життя людей (сім'ю, економіку, політику, освіту тощо). Загальне поняття про спілкування. Зміст спілкування між людьми.
16. Засоби спілкування. Міжособистісна комунікація.
17. Засоби масової комунікації, їх значення. Види засобів масової комунікації. Функції медіа у суспільстві.
18. Медіасоціалізація: поняття, основні характеристики.
19. Позитивні та негативні сторони медіа соціалізації.
20. Функції Інстаграм та Фейсбук у суспільстві.
21. Вплив соціальних медіа на формування особистості: психологічні та соціальні аспекти.
22. Медіа та сприйняття дійсності (фактуальність, соціальний реалізм).
23. Маніпулювання засобами масової комунікації.

24. Поняття позитивних (просоціальних) медіа. Основні характеристики позитивних медіа.

25. Розважально-освітня теорія Моєра-Гуза.

26. Особливості ціннісного регулювання поведінки та діяльності особистості.

27. Професійно значимі цінності для соціальних працівників і державних службовців.

28. Методи регулювання етичної поведінки та діяльності соціальних працівників і державних службовців.

29. Роль етичних кодексів у професійній соціалізації державних службовців та соціальних працівників.

30. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Види норм.

31. Соціальний контроль: поняття, структура, механізм.

32. Види соціального контролю. Соціальні санкції.

33. Девіантна поведінка. Ознаки та причини девіації та девіантної поведінки.

34. Основні наукові підходи до пояснення причин девіантної поведінки (біологічний, психологічний і соціологічний).

35. Типологія девіантної поведінки.

36. Способи корекції та профілактики девіантної поведінки.

37. Поняття ресоціалізації та її функції.

38. Тотальні інституції. Поняття тотальних інституцій Е. Гофмана.

39. Шляхи ресоціалізації особистості.

40. Особливості процесів ресоціалізації в Україні.

Завдання за фільмом «Заплати другому» (2000)

Проаналізувати фільм «Заплати другому» (2000) та відповісти на такі запитання у письмовій формі.

1. Визначити, охарактеризувати та пояснити тип прив'язаності у Тревора.

2. Визначити, охарактеризувати та пояснити тип прив'язаності у Арлін.

3. Визначити, охарактеризувати та пояснити тип прив'язаності у Юджина.

4. Описати процес соціалізації та його основні етапи у Тревора згідно з фільмом.

5. На основі фільму:

а) проаналізувати стосунки сімей (Арлін та Юджина) на предмет деформацій та визначити фактори можливої стабільності їхнього шлюбу;

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

- b) задоволеність сімейним життям;
- c) визначити основні методи виховання у сім'ї у Тревора та Арлін;
- d) визначити та описати процес гендерної соціалізації Тревора у сім'ї Арлін;
- e) описати роль батька у процесі виховання та соціалізації Тревора;
- f) описати роль матері у процесі виховання та соціалізації Тревора.

Критерії оцінювання роботи

Кожна відповідь на запитання оцінюється максимально в 1 б.

1. Студент надає повну відповідь на запитання – 1 б.
2. Відповідь надає часткову відповідь на запитання – 0,5 б.
3. Студент не надає відповіді на запитання – 0 б.

Всього: 10 балів.

Додаткові завдання

Тема: «Агенти соціалізації: мас-медіа» – 1 частина

Завдання потрібно давати у разі, якщо студенти групи емоційно та психологічно готові до перегляду. Викладачу потрібно завчасно передивитись серію та прийняти рішення щодо готовості студентів. Для аналізу також можна взяти інші серії зазначеного серіалу.

Завдання

Подивитись першу серію серіалу «Чорне дзеркало», (сезон 1, серія 1, назва: «Державний гімн» (анг. «Black Mirror», Series «The National Anthem»)) та письмово розгорнуто відповісти на такі запитання:

1. Яку функцію виконували ЗМІ та соціальні медіа у ситуації, зображеній у фільмі.
2. Як ви оцінюєте вчинок прем'єр-міністра щодо порятунку принцеси?
3. Чи вважаєте ви, що були інші способи вирішення проблеми? Обґрунтуйте вашу відповідь.
4. Як ви оцінюєте дії глядачів до, під час та після ситуації?
5. Опишіть та дайте оцінку впливу медіа на глядачів до, під час та після ситуації.
6. Дайте оцінку діям митця, Карлтона Блума та способу донесення його ідеї до світу.
7. Чи вважаєте ви, що такий спосіб донесення інформації є/був необхідний?

Відповідь на кожне питання оцінюється в 1 бал. Критерії оцінювання відповідей: оцінка в 1 бал ставиться за наявність розгорнутої відповіді на кожне питання, а також висловлення власної думки та аргументацію.

Всього: 7 балів.

Тема: «Агенти соціалізації: мас-медіа» – 2 частина

Соціальні медіа та конфлікти

I частина

1. За допомогою яких факторів медіа впливають на сучасні війни?
2. Яка різниця між класичною війною та сучасною?
3. Як саме соціальні медіа та пропаганду використовують для досягнення цієї мети?
4. Які наслідки може мати той факт, що за допомогою соціальних мереж з'являються можливості для завчасного виявлення підготовки масових заворушень та скупчення людей?
5. Що таке «гомофілія» та як вона використовується в інтерв'ю?
6. Як конфлікт між Палестиною та Ізраїлем відобразився у соціальних медіа?

НА ВАШУ ДУМКУ (мін. 10 речень на кожне запитання):

1. Які психологічні особливості/фактори, пов'язанні з функціонуванням людини, використовують у соціальних медіа для розпалювання ворожнечі та провокування війн і конфліктів?
2. Які особливості людської психіки, пов'язані з функціонуванням соціальних медіа, можна використати для вирішення війн та конфліктів?

Стаття для перегляду:

«How Social Media Is Changing War And Politics»: <https://en.hromadske.ua/posts/how-social-media-is-changing-war-and-politics>.

II частина (опціонально)

Напишіть 5 запитань за статтею: «Ми не хочемо бути жертвами інтернету» (інтерв'ю з медіа-теоретиком Гертом Ловінком).

Стаття для перегляду:

«Ми не хочемо бути жертвами інтернету» – інтерв'ю з медіа-теоретиком Гертом Ловінком: <https://hromadske.ua/posts/mi-ne-hochemo-buti-zhertvami-internetu-intervyu-z-media-teoretikom-gertom-lovinkom>.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

Критерії оцінювання:

Відповідь на кожне питання оцінюється в 1 бал. Критерії оцінювання відповідей: оцінка в 1 бал ставиться за наявності розгорнутої відповіді на кожне питання, а також висловлення власної думки та аргументацію.

За кожною відповідь на питання 7 та 8 пропонується поставити по 2 бали.

Всього: 10 балів.

4.3.3. Тематика самостійних робіт (заочна форма навчання)

Теми для робіт:

1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття. Мета і завдання соціалізації.

2. Основні чинники та канали соціалізації особистості.

3. Соціалізаційний процес: етапи (початковий, вторинний), компоненти (освіта та виховання).

4. Соціальна поведінка та фактори, що її формують.

5. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття.

6. Конфлікти між набором та роллю.

7. Поняття особистості. Основні ознаки особистості.

8. Концепція розвитку особистості Ж. Піаже.

9. Концепція розвитку особистості у психоаналізі.

10. Психоаналітична концепція розвитку особистості Е. Еріксона.

11. Основні закони розвитку дитини за Л. Виготським.

12. Вікова періодизація Д. Ельконіна та Д. Фельтштейна.

13. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.

14. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність.

Соціальні цінності.

15. Основні напрямки структурних змін в сучасному українському суспільстві.

16. Соціальні спільноти, їх види і структура.

17. Соціальні групи. Основні характеристики соціальної групи.

18. Специфіка групової свідомості, поведінки і групової діяльності.

19. Особливості малої та великої соціальної групи. Референтна соціальна група.

20. Мала група як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на групову динаміку. Типи груп.

21. Стадійність розвитку малої групи: стадія формування; стадія психологічної напруги; стадія нормалізації взаємин; стадія діяльності.

22. Соціологічні та психологічні критерії розвитку малої групи.
23. Конформізм, групове мислення та фасилітація у групах.
24. Лідерство у малих групах. Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові та ситуаційні теорії лідерства.
25. Культура. Поняття культури. Форми культури та структурні елементи.
26. Соціальна функція культури.
27. Молодіжні субкультури. Маргінальність. Контркультура.
28. Молодіжна субкультура в Україні.
29. Роль високої культури та попкультури (масової культури) в суспільстві.
30. Роль інновацій, винаходів та відкриттів у культурі.
31. Роль культурного відставання та глобалізації у культурних змінах.
32. Статеворольова та гендерна соціалізація особистості.
33. Гендер і сексуальність.
34. Гендерне насильство.
35. Гендерна соціалізація особистості в українському суспільстві.
36. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам).
37. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (індуїзм, буддизм).
38. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті.
39. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті.
40. Сприйняття смерті у сучасному українському суспільстві.

Вимоги до самостійної роботи:

- 1) студент обирає одну тему з переліку, поданого вище;
- 2) оптимальний розмір самостійної роботи – 5–7 сторінок друкованого тексту без титульного аркуша та списку використаних джерел (формат сторінки – А4; шрифт – Times New Roman; кегль – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; береги: справа, зліва, зверху, знизу – 20 мм);
- 3) структура роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел;
- 4) під час підготовки самостійної роботи вкрай важливо опиратися на відповідні темі самостійної роботи першоджерела, на які слід робити посилання.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Ноутбук з підключенням до мережі Інтернет та проєктор.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Питання для підготовки до іспиту

1. Сутність процесу соціалізації, основні категорії та поняття.
2. Мета і завдання соціалізації. Форми та методи соціалізації.
3. Основні чинники та канали соціалізації особистості.
4. Соціальна поведінка та фактори, що її формують.
5. Соціальний статус та соціальна роль людини, способи її набуття.
6. Конфлікти між набором та роллю.
7. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
8. Концепція розвитку особистості Ж. Піаже.
9. Концепція розвитку особистості у психоаналізі.
10. Психоаналітична концепція розвитку особистості Е. Еріксона.
11. Основні закони розвитку дитини за Л. Виготським.
12. Вікова періодизація Д. Ельконіна та Д. Фельтштейна.
13. Рольові функції особистості у процесі входження в суспільство.
14. Основні компоненти соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, стосунки та зміни, соціальні спільноти та соціальні інститути, соціальне спілкування та контроль.
15. Основні особливості суспільства, проблема типології суспільств.
16. Поняття соціальної структури суспільства.
17. Основні елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні організації, особистість.
18. Механізми взаємодії між структурними елементами суспільства. Ускладнення соціальної структури як чинник суспільного розвитку.
19. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.
20. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності.
21. Основні напрямки структурних змін в сучасному українському суспільстві.
22. Соціальні спільноти, їх види і структура.
23. Соціальні групи. Основні характеристики соціальної групи.
24. Специфіка групової свідомості, поведінки і групової діяльності.

25. Особливості малої та великої соціальної групи. Референтна соціальна група.

26. Мала група як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на групову динаміку. Типи груп.

27. Стадійність розвитку малої групи: стадія формування; стадія психологічної напруги; стадія нормалізації взаємин; стадія діяльності.

28. Соціологічні та психологічні критерії розвитку малої групи.

29. Конформізм, групове мислення та фасилітація у групах.

30. Лідерство у малих групах. Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові та ситуаційні теорії лідерства.

31. Культура. Поняття культури. Форми культури та структурні елементи.

32. Функції культури.

33. Типи культури, культурні форми та їх взаємодія.

34. Субкультура. Поняття субкультури. Шляхи появи субкультури.

35. Функції субкультури. Види субкультур.

36. Молодіжні субкультури. Маргінальність. Контркультура.

37. Молодіжна субкультура в Україні.

38. Роль високої культури та попкультури (масової культури) в суспільстві.

39. Роль культурного відставання та глобалізації у культурних змінах.

40. Зміст понять «стать», «гендер» та «гендерна соціалізація».

41. Статеворольова та гендерна соціалізація особистості.

42. Гендер і сексуальність.

43. Гендерне насильство.

44. Гендерна соціалізація особистості в українському суспільстві.

45. Смерть як фізіологічне явище та медичне категорія.

46. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (християнство, іслам).

47. Сучасні релігійні теорії сприйняття смерті (індуїзм, буддизм).

48. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті.

49. Теорія Елізабет Кублер-Росс про сприйняття смерті.

50. Сприйняття смерті у сучасному українському суспільстві.

51. Сім'я як соціальний інститут, функції сім'ї. Функція дозвілля.

52. Сім'я і шлюб. Типологія сімейних структур.

53. Прив'язаність за Д. Боулбі. Типи прив'язаності. Роль прив'язаності у процесі психо-фізіологічного розвитку дитини.

54. Соціальні ізоляція. Вплив соціальної ізоляції на особистість. Дослідження Гаррі Харлоу.

55. Гендерна соціалізація дитини у сім'ї. Основні принципи.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

56. Роль батька та матері у процесі виховання та соціалізації дитини.
57. Групи однолітків як агенти соціалізації.
58. Класифікація груп однолітків.
59. Міжособистісні відносини у групах однолітків.
60. Соціалізуючі функції групи однолітків.
61. Заклади освіти як агенти соціалізації. Функції закладів освіти у процесі соціалізації.
62. Особливості сучасної української середньої та вищої освіти.
63. Місце та роль релігії у суспільстві. Функції релігії як соціального інституту суспільства.
64. Релігійні організації та соціальна релігійна ситуація в сучасній Україні.
65. Вплив релігії на життя людей (смію, економіку, політику, освіту тощо). Загальне поняття про спілкування. Зміст спілкування між людьми.
66. Засоби спілкування. Міжособистісна комунікація.
67. Засоби масової комунікації, їх значення. Види засобів масової комунікації. Функції медіа у суспільстві.
68. Медіасоціалізація: поняття, основні характеристики.
69. Позитивні та негативні сторони медіасоціалізації.
70. Функції Інстаграм та Фейсбук у суспільстві.
71. Вплив соціальних медіа на формування особистості: психологічні та соціальні аспекти.
72. Медіа та сприйняття дійсності (фактуальність, соціальний реалізм).
73. Маніпулювання засобами масової комунікації.
74. Поняття позитивних (просоціальних) медіа. Основні характеристики позитивних медіа.
75. Розважально-освітня теорія Мосера-Гуза.
76. Ціннісні орієнтації і установки особистості.
77. Особливості ціннісного регулювання поведінки та діяльності особистості.
78. Професійно значимі цінності для соціальних працівників та державних службовців.
79. Методи регулювання етичної поведінки та діяльності соціальних працівників та державних службовців.
80. Роль етичних кодексів у професійній соціалізації державних службовців та соціальних працівників.
81. Соціальні норми як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Види норм.
82. Соціальний контроль: поняття, структура, механізм.

83. Види соціального контролю. Соціальні санкції.
84. Девіантна поведінка. Ознаки та причини девіації та девіантної поведінки.
85. Основні наукові підходи до пояснення причин девіантної поведінки (біологічний, психологічний і соціологічний).
86. Типологія девіантної поведінки.
87. Способи корекції та профілактики девіантної поведінки.
88. Поняття ресоціалізації та її функції.
89. Тотальні інституції. Поняття тотальних інституцій Е. Гофмана.
90. Шляхи ресоціалізації особистості.

5.2. Зразок варіанта іспитового білета

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Рівень вищої освіти – бакалавр
Галузь знань: 23 Соціальна робота
Спеціальність: 231 Соціальна робота

Навчальна дисципліна
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

Варіант № 0

1. Соціальна поведінка та фактори, що її формують (14 балів).
2. Сучасні теорії стадій сприйняття смерті (13 балів).
3. Девіантна поведінка. Ознаки та причини девіації та девіантної поведінки (13 балів).

*Затверджено на засіданні кафедри політичних наук.
Протокол № ___ від «___» 20__ року.*

Завідувач кафедри

Ю. В. Палагнюк

Екзаменатор

Д. В. Сай

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно з розкладом сесії.

Відповідно до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів під час вивчення дисципліни «Соціалізація особистості» застосовується така система оцінювання роботи студентів.

6.1.1. Денна форма навчання

II семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 8 відповідей)	8 x 5 = 40	Протягом семестру
2.	Доповідь з презентацією	20	Останнє лекційне / семінарське заняття
3.	Письмова робота за фільмом	20	Протягом семестру
4.	Розробка тестових завдань	10	Протягом семестру
	Всього	100	

III семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 6 відповідей)	6 x 5 = 30	Протягом семестру
2.	Підготовка відеороботи	20	Останнє лекційне / семінарське заняття
3.	Письмова робота за фільмом	10	Протягом семестру
4.	Іспит	40	Екзаменаційна сесія
	Всього	100	

6.1.2. Заочна форма навчання

II семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 8 відповідей)	8 x 5 = 40	Протягом семестру
2.	Доповідь з презентацією	20	Останнє лекційне / семінарське заняття
3.	Письмова робота за фільмом	20	Протягом семестру
4.	Розробка тестових завдань	10	Протягом семестру
	Всього	100	

III семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 6 відповідей)	6 x 5 = 30	Протягом семестру
2.	Підготовка відеороботи	20	Останнє лекційне / семінарське заняття
3.	Письмова робота за фільмом	10	Протягом семестру
4.	Іспит	40	Екзаменаційна сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання

6.2.1. Опитування та виступи на групових заняттях

Це форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача і колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє визначеними програмою знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- грамотне мовлення.

Соціалізація особистості. Методичні рекомендації для спеціальності 231 «Соціальна робота»

Оцінка 4 бали ставиться відповідно до попередніх вимог, але:

- студент має незначні ускладнення під час використання визначених програмою знань і умінь;
- у процесі добору фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації трапляються окремі неточності;
- грамотне мовлення.

Оцінка 2–3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мовлення спрощене.

Оцінка 0–1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

6.2.2. Підготовка до доповіді з презентацією

Критеріями оцінювання виступають:

1. Актуальна тема виступу – 2 б.
2. Цікавий виклад теми для аудиторії – 3 б.
3. Проведення інтерактивного завдання – 4 б.
4. Логічність і послідовність викладення матеріалу – 3 б.
5. Наявність презентаційних навичок – 3 б.

Всього: 20 балів.

6.2.3. Підготовка письмової роботи за фільмом

Критеріями оцінювання виступають:

1. Студент надає повну (розгорнуту) відповідь на запитання – 1 б.
2. Студент надає часткову відповідь на запитання – 0,5 б.
3. Студент не надає відповіді на запитання – 0 б.

Всього: 15–20 балів (кількість балів залежить від кількості запитань у завданні).

Підготовка відеороботи

Критерії оцінювання відеороботи:

1. Відео відповідає вимогам до відеороботи – 3 б.
2. Розкрита обрана тема – 4 б.

3. У роботі цікаво викладено матеріал – 4 б.

4. У роботі аргументовано викладено матеріал – 4 б.

Всього: 20 б.

Розробка тестових завдань (15 б.)

Критеріями оцінювання виступають: розроблене тестове питання 0,5 бала (0,5 x 20 = 10б.).

Письмова робота «Соціальні медіа та конфлікти»

Відповідь на кожне питання оцінюється в 0,5 балів (6 питань на 0,5 – 3 б.) за винятком питань 7 та 8, які оцінюються по 3,5 бали кожне.

Критеріями оцінювання виступають:

1. Студент надає повну (розгорнуту) відповідь на запитання – 1 б.

2. Студент надає часткову відповідь на запитання – 0,5 б.

3. Студент не надає відповіді на запитання – 0 б.

Всього: 10 балів.

6.2.5. Підготовка самостійної роботи (для заочної форми навчання)

Перелік тем самостійних робіт подано у пункті 4.3.3. Самостійна робота повинна бути завантажена у систему Moodle. Критеріями оцінювання виступають: 1) повнота розкриття теми роботи (50 %, 10 балів); 2) опора на першоджерела відповідно до теми роботи (30 %, 6 балів); 3) дотримання вимог до структури роботи та технічного оформлення (20 %, 4 бали).

Додаткові відеоматеріали за темами:

«Агенти соціалізації: мас-медіа»

1. Чому наші екрани роблять нас менш щасливими: https://www.ted.com/talks/adam_alter_why_our_screens_make_us_less_happy/transcript.

2. «Процес соціалізації та професійні цінності»

Прихована сила посмішки: https://www.ted.com/talks/ron_gutman_the_hidden_power_of_smiling.

Навички переконання і аргументації, презентація власних ідей: <https://www.youtube.com/watch?v=o4VG0Ly86uY&list=PLipGbz33Ay3GQ4uAx6wEfaQnNqGzmrEI&index=8>.

Лайфхаки діалогу – від чого залежить успіх заходу: <https://www.youtube.com/watch?v=Q7nJdOZLUjc>.

Сторітелінг та самопрезентація. Навички проведення презентацій: https://www.youtube.com/watch?v=tOJqGwY2y_I&list=PLipGbz33Ay3GQ4uAx6wEfaQnNqGzmrEI&index=7.

Гендерний аспект у побудові діалогу: <https://www.youtube.com/watch?v=NBP8Zz-6kIs>.

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. посіб. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. К. : Видав. центр «Академія», 2014. – 308 с.
2. Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Р. В. Зозуляк-Случик. – Івано-Франківськ : НАІР, 2015. – 218 с.
3. Любарська О. М. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. / О. М. Любарська. 2-ге вид, переробл і доповн. К. : Ленвіт, 2012. – 238 с.
4. Мальцева О. І. Кіберсоціалізація як особливий вид соціалізації особистості // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2020. – № 2 (333), Ч. II.
5. Медіаграмотність та інформаційна безпека: інформаційний бюлетень / за наук. ред. Л. А. Найдюнової; упоряд. О. О. Кришовська. Київ : Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, 2018. – 128 с.
6. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. К. : Академвидав, 2016. – 360 с. 18.
7. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук. 2-ге вид. К. : Каравела, 2018. – 400 с.
8. Тадаєва А. В. Кіберсоціалізація як складова соціалізації дітей молодшого шкільного віку в умовах інформаційного суспільства // Вісник Харківської державної академії культури. 2014. Вип. 42. С. 242–249.
9. Тюльпа Т. М. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. М. Тюльпа; Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. – 163 с.
10. Ціннісна складова соціалізації особистості дитини в умовах сьогодення : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 23 квітня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР» / наук. ред. В. В. Сиченко, О. В. Ковшар, В. В. Шинкаренко, С. В. Майданенко. – Дніпро. – 278 с.

Додаткові:

1. Алексєнко Т. Ф. Мотивація соціальної поведінки та механізми її формування / Т. Ф. Алексєнко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2011. – № 4. – С. 4–9.

2. Андреева Р. М. Соціальна психологія / Р. М. Андреева. – М. : Аспект Прес, 2010. – 364 с.
3. Белецька І. В. Теоретичні основи соціалізації підлітків за місцем проживання / І. В. Белецька // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2012. – № 3. – С. 32–38.
4. Середняк Т. К. Вікові особливості інформальної соціалізації особистості. – Дніпро, 2019. – 412 с.
5. Гарасимів Т. З. Особистість та проблеми її соціалізації / Т. З. Гарасимів // Форум права. – 2009. – №3. – С. 156–161.
6. Головач Н. М. Релігійна соціалізація особистості у сучасному культурному просторі / Н. М. Головач // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. – 2016. – Вип. 1. – С. 21–25.
7. Ємець Н. А., Спас К. О. Релігійна соціалізація особистості у сучасному соціокультурному просторі // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. 2017. № 2 (10). – С. 29–33.
8. Кравець В. П. Історія гендерної педагогіки : навч. посіб. – Тернопіль : Джура, 2005. – 440 с.
9. Медведєва В. Особливості процесу соціалізації особистості в умовах інформаційного суспільства / В. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 584–595.
10. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. / О. М. Любарська. – 2-ге вид, переробл і доповн. – К. : Ленвіт, 2012. – 238 с.
11. Hurrelmann, Klaus; Bauer, Ullrich (2018). Socialisation During the Life Course. London/New York : Routledge.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Дмитро Вікторович
Сай**

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

**Методичні рекомендації
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Методичні рекомендації

Випуск 331

Редактор *А. Бурмус*.
Технічний редактор *О. Петроченко*. Комп'ютерна верстка *Н. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 01.04.2021.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 1,54.
Тираж 5 пр. Зам. № 6209.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десанників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.